

กรอบคิดทฤษฎี

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบคิดทฤษฎีทางด้านนโยบายสาธารณะ โดยจะเน้นในเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ รายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะได้นำเสนอต่อไปเป็นลำดับ

2.1 กรอบคิดทฤษฎีทางด้านนโยบายสาธารณะ

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึง ความหมายของคำว่านโยบายสาธารณะ ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติตามลำดับ ดังต่อไปนี้

2.1.1 คำว่า "นโยบายสาธารณะ" มีนักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น พิทยา บวรวัฒนา (2529) กล่าวว่า วิชานโยบายสาธารณะ เป็นวิชาที่พยายามศึกษาว่ารัฐบาลเลือกทำและไม่ทำอะไร เพราะเหตุใด รัฐบาลมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร และการกระทำของรัฐบาลก่อให้เกิดผลอะไรบ้าง กล่าวอีกนัยหนึ่ง การศึกษานโยบายสาธารณะ เป็นไปเพื่อทราบเหตุและผลของนโยบาย เหตุของนโยบายมีอะไรบ้าง ปัจจัยอะไรบ้างเป็นตัวกำหนดนโยบายของรัฐบาล ผลของนโยบายสาธารณะมีอะไรบ้าง นโยบายของรัฐบาลสามารถแก้ไขบรรเทาปัญหาในสังคมมากน้อยแค่ไหน อย่างไร

นักวิชาการอีกท่านหนึ่ง คือ สุภชัย ยาวะประภาส (2529) ให้ความหมายว่านโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นระดับใด ในหน่วยงานใด ล้วนมีกำเนิดมาจากความคิดอันเป็นกรอบแนวทางว่า ควรจะทำอะไร ที่ไหน และอย่างไร หากปราศจากความคิดที่ชัดเจน การกระทำที่ตามมาคงปราศจากทิศทางที่แน่นอนชัดเจน ในการดำเนินกิจการของรัฐบาล ความคิดหรือเจตนารมณ์ก็เกิดขึ้นก่อนเช่นเดียวกัน จากนั้นค่อย ๆ พัฒนาชัดเจนขึ้น กลายเป็นกรอบกำหนดทิศทาง และแนวดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งในความหมายกว้าง ๆ ก็คือ นโยบายของรัฐบาลหรือนโยบายสาธารณะนั่นเอง (๓๐)

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่านโยบายสาธารณะ ไว้ดังนี้

โทมัส อา ดาย (Thomas R. Dye, 1978) อธิบายว่า นโยบายสาธารณะ คือ สิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ

ไอรา ชาร์แคนสกี (Ira Sharkansky, 1970) อธิบายว่านโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือองค์กรของรัฐบาลทำขึ้น อาทิ การจัดการบริการสาธารณะ การออกกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และการจัดพิธีกรรมอันถือเป็นสัญลักษณ์ของสังคม เป็นต้น

2.1.2 ขั้นตอนการกำหนดนโยบายสาธารณะ

ในกระบวนการกำหนดนโยบายประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ หลายขั้นตอน นักวิชาการหลายท่านต่างมีแนวความคิดหลากหลาย ซึ่งแต่ละท่านได้กำหนดจำนวนขั้นตอนแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากข้อสมมุติหรือแนวคิดของแต่ละคนในเรื่องนี้มีความแตกต่างกัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

กลุ่มแรก ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นแนวคิดกระแสหลัก กล่าวคือ ได้ยึดการแบ่งกระบวนการนโยบายออกเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องกันในลักษณะที่ไม่ให้ความสำคัญต่อปฏิริยารัดตอบระหว่างขั้นตอนแต่ละขั้นตอน โดยทั่วไปมักแบ่งกระบวนการออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ

ขั้นตอนแรกคือ การกำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายมักจะปรากฏในรูปของกฎหมาย พระราชบัญญัติ มติคณะรัฐมนตรี หรือคำพิพากษาของศาลฎีกา

ขั้นตอนที่สองคือ การแปลงนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติซึ่งมักจัดดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานหนึ่งหรือหลาย ๆ หน่วยงานรับผิดชอบร่วมกัน โดยแบ่งงานกันทำเป็นทอด ๆ หรือทำร่วมกันในช่วงเวลาเดียวกัน

ขั้นตอนที่สามคือ การปรับเปลี่ยนนโยบายโดยใช้ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามนโยบาย ไม่ว่าจะ เป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว เป็นพื้นฐานในการปรับเปลี่ยนแนวคิดของกลุ่มนี้โดยทั่วไปมีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่ว่าหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารต้อง

แยกจากกัน พื้นฐานความเชื่อนี้ผลักดันให้นักวิชาการกลุ่มแรกนี้มองการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติว่าเป็นขั้นตอนต่างหากที่แยกออกมาจากขั้นตอนอื่น ๆ นักวิชาการที่ยึดถือตามแนวความคิดนี้ได้แก่ เออวิน ฮาร์กรูฟ (Erwin Hargrove) พอล เอ ซาบาเทียร์ และ เดเนียล เอ แมซมานเนียน (Paul A. Sabatier and Daniel A. Mazmanian)

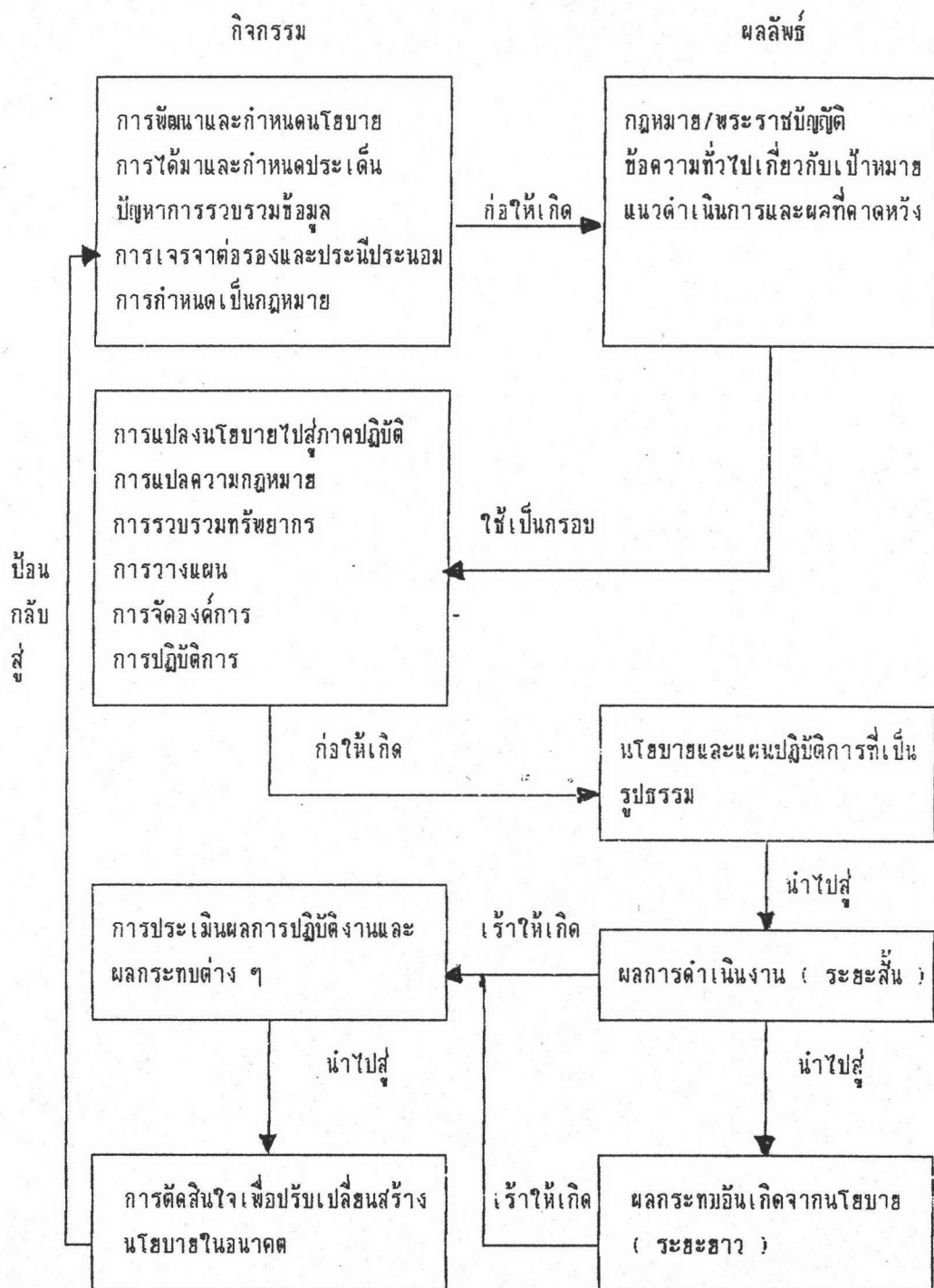
นอกจากนี้นักวิชาการบางท่านได้จำแนกกระบวนการนโยบายโดยขอในรายละเอียดมากขึ้น เช่นแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. การก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation)
2. การเตรียมนโยบายและเสนอร่างนโยบาย (Policy Formulation)
3. การอนุมัติและประกาศเป็นนโยบาย (Policy Adoption)
4. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation)
5. การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation)
6. การปรับปรุงแก้ไขหรือการยกเลิกนโยบาย (policy Revision or

Termination)

จะสังเกตได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการตรากฎหมาย หรือพระราชบัญญัติเรียบร้อยแล้ว กิจกรรมในขั้นตอนนี้จะครอบคลุมถึงการแปลงวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือพระราชบัญญัติ ซึ่งโดยปกติมักจะกว้างคลุมเครือ และกำกวมให้เป็นโครงการ หรือกิจกรรมที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม การระดมทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติและขั้นตอนอื่น ๆ ในกระบวนการของนโยบาย

ที่มา : ทศพร ศิริสัมพันธ์, "การวิเคราะห์การปฏิบัติการ", วารสารสังคมศาสตร์, ปีที่ 24 ฉบับที่ 2, สิงหาคม 2530, หน้า 55.

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการแยกการนำนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติในลักษณะขั้นตอนต่างหากจากขั้นตอนอื่นในกระบวนการนโยบาย กลุ่มนี้มีความเห็นว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต มีปฏิสัมพันธ์กับขั้นตอนอื่นตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบายในระดับปฏิบัติการและแนวทางในการนำไปดำเนินการมักมีการปรับเปลี่ยนเพื่อประนีประนอมความเห็นและผลประโยชน์ของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องตลอดจนปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ นักวิชาการกลุ่มที่มีแนวความคิดดังกล่าวได้แก่ อี. บาร์ดาช (E. Bardach) พี. เบอร์แมน และ เอ็ม. ดับบลิว. แมคลาฟลิน (P. Berman and M. W. McLaughlin) จี. มาโจเน และ วิล ดาฟสกี (G. Majone and A. Wildavsky)

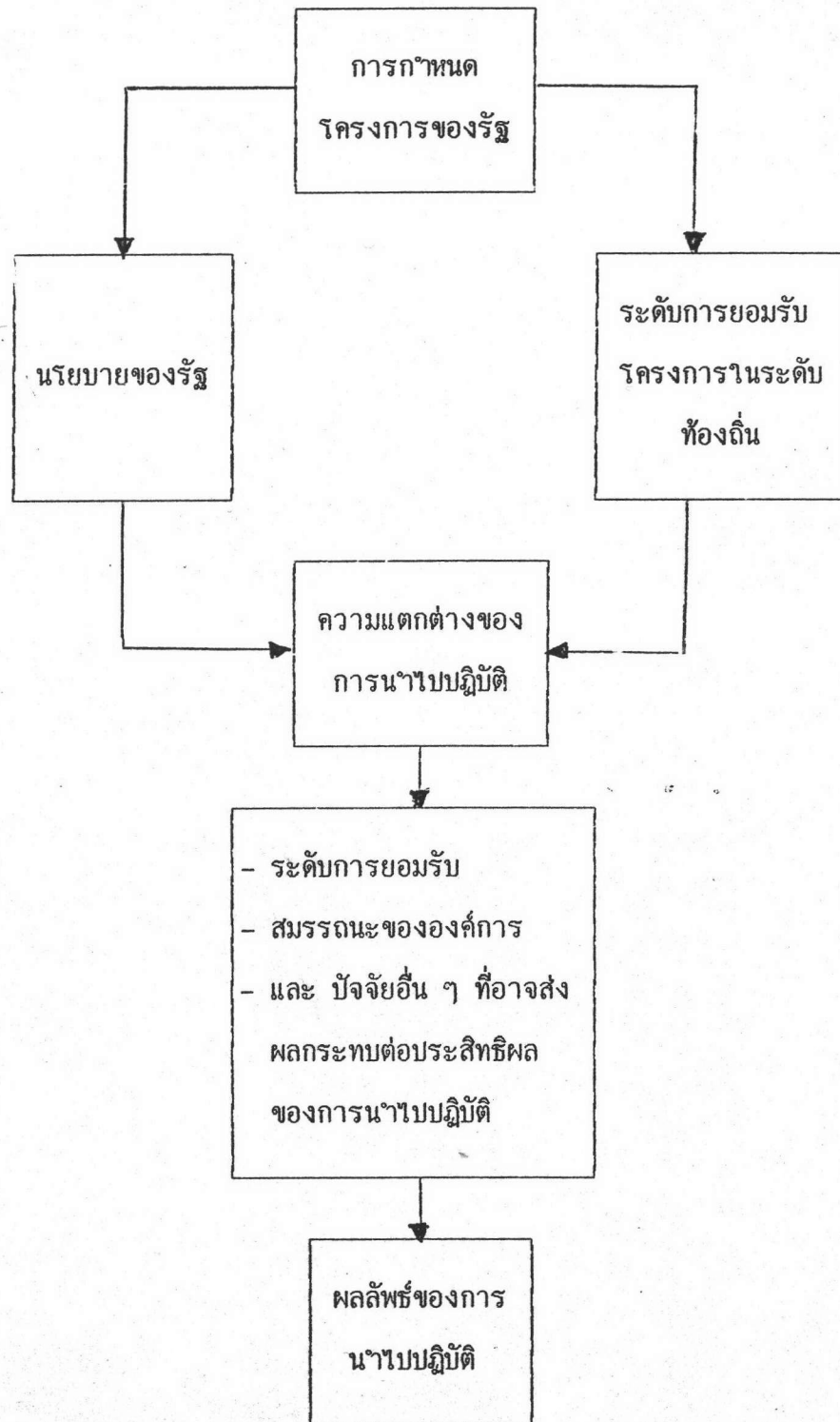
2.1.3 การนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัตินับว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะนโยบายแผนหรือโครงการทั้งหลาย แม้ว่าจะร่างอย่างดีเพียบพร้อมไปด้วยหลักวิชาการ แต่ถ้าไม่ได้นำไปปฏิบัติแล้วนโยบายนั้นก็เปรียบเสมือนแผ่นกระดาษธรรมดา ๆ เท่านั้น ในทางองเดียวกัน นโยบายนั้นแม้ว่าจะเป็นนโยบายที่ดีและน่าเชื่อถือ แต่ถ้านำไปปฏิบัติอย่างไม่ถูกต้องจริงจังภายใต้สภาวะการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวยแล้ว นโยบายนั้นก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญและมีความสลับซับซ้อน เพราะจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลากหลาย และหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมาก รวมทั้งจะต้องเผชิญกับปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กร ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นกระบวนการที่มีลักษณะซับซ้อนและเข้าใจยาก จึงไม่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการในอดีตเท่าที่ควร

ในการนำนโยบายไปปฏิบัติมักจะมีปัญหาทั้งในระดับมหภาค (macro) และในระดับจุลภาค (micro) (Bozeman 1978) ในระดับมหภาคจะพบว่านโยบายบางเรื่องที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด แต่ไม่สามารถทำให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นนำนโยบายไปปฏิบัติในทิศทางที่ต้องการได้ ในระดับจุลภาคแม้ว่ารัฐบาลจะสามารถทำให้หน่วยปฏิบัติในระดับท้องถิ่นยอมรับนโยบาย แต่ก็ไม่ใช่เครื่องแสดงว่าหน่วยงานเหล่านั้นจะสามารถปฏิบัติตามนโยบายได้ ทั้งนี้ เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นอุปสรรคหรือไม่เอื้ออำนวยต่อการที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของรัฐบาล ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่ สมรรถนะขององค์กร ความเพียงพอของทรัพยากร การยอมรับโครงการในระดับท้องถิ่นอันมีผลต่อการสนับสนุนและความร่วมมือ

ฯลฯ เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ทิศทางและผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาคและในระดับจุลภาค

ที่มา : Barry Bozeman, Public Management and Policy Analysis (New York : St. Martin's Press, 1978), 27.

ปรากฏการณ์และปัญหาในลักษณะดังกล่าวข้างต้นได้เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าแล้วส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการที่นโยบาย แผนหรือโครงการต่าง ๆ จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้ที่มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการดำรงชีวิต ทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย กลยุทธ์ที่ใช้จะต้องไม่สลับซับซ้อน และจะต้องมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในทุกฝ่ายการมีส่วนร่วมดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยสิ่งจูงใจ (Chenery, 1975) โอกาสที่จะประสบผลสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้สำเร็จย่อมมีความเป็นไปได้สูง

ปัจจุบัน การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติกำลังได้รับความสนใจจากนักวิชาการเป็นอย่างมากในการศึกษานโยบายสาธารณะ และมีการทำทุนทาวิจัยทางด้านนี้มากขึ้น (Honadle, 1979) นักวิชาการหลายท่านต่างให้ความสนใจศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติพร้อมทั้ง เสนอแนวทางการคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ดังต่อไปนี้

วเรศ จันทรศร (2527) อธิบายว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ (Nagel, 1970) ดังนั้น เนื้อหาสาระของการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเน้นการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (implementation process) เพื่อที่จะศึกษาบทเรียนพัฒนาแนวทางและสร้างกลยุทธ์เพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ

วเรศ จันทรศร ได้แยกประเด็นความสนใจในการศึกษาออกไปอย่างกว้าง ๆ เป็น 6 แนวทางหรือ 6 ตัวแบบด้วยกันคือ

1. แนวทางที่เน้นการวางแผนและการควบคุมหรือที่เรียกว่า ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (rational model)
2. แนวทางที่เน้นสมรรถนะขององค์กร หรือเรียกว่าตัวแบบทางการจัดการ (management model)

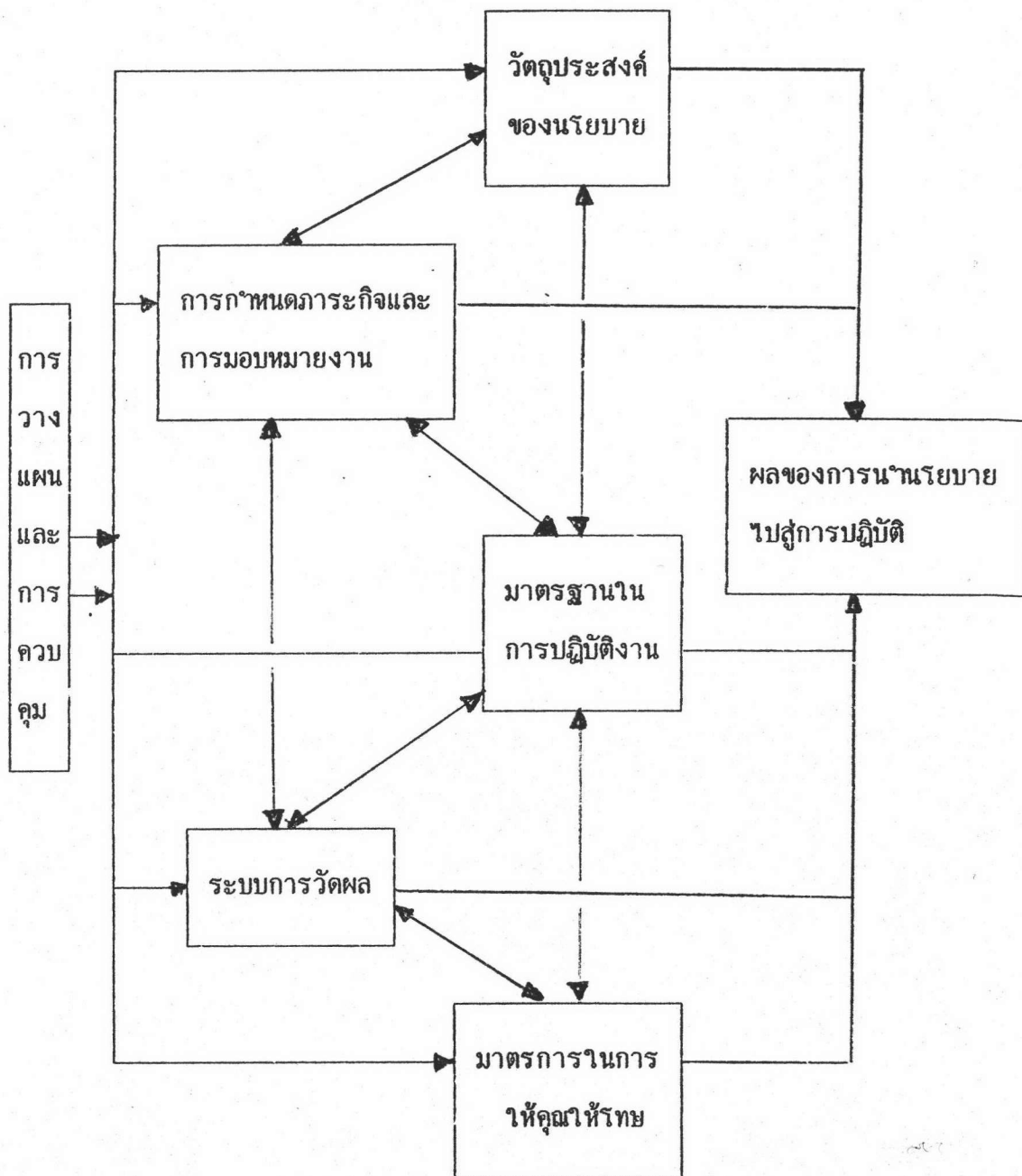
3. แนวทางที่เน้นการมีส่วนร่วม การสร้างความผูกพันและการยอมรับ หรือที่เรียกว่า
ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์การ (organization development model)
4. แนวทางที่เน้นการสร้างความสำเร็จเกี่ยวกับสภาพความเป็นไปในระบบราชการ
หรือที่เรียกว่าตัวแบบทางด้านการบริหารของระบบราชการ (bureaucratic processes
model)
5. แนวทางที่เน้นการเจรจาและการต่อรอง หรือที่เรียกว่าตัวแบบทางการเมือง
(political model)
6. แนวทางที่เน้นการวิเคราะห์เชิงระบบ หรือที่เรียกว่าตัวแบบทั่วไป (general
model)

รายละเอียดของแต่ละตัวแบบมีดังต่อไปนี้

ตัวแบบแรก ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (rational model)

การศึกษาค้นคว้าบรรยายไปปฏิบัติในแนวทางนี้ จะเน้นที่ประสิทธิภาพในการวางแผน
และการควบคุมโดยยึดหลักเหตุผล หรือเน้นที่วัตถุประสงค์เป็นแนวทาง เพื่อให้องค์การนั้น ๆ
สร้างผลงานให้ได้ใกล้เคียงกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หลักให้มากที่สุด ดังนั้น โครงการที่จะ
ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภาระกิจที่ชัดเจน มีการมอบหมายงาน
และกำหนดมาตรฐานการทำงานให้แก่หน่วยงานย่อยต่าง ๆ ขององค์การ มีระบบการวัดผลการ
ปฏิบัติงาน ตลอดจนระบบการให้ข้อมูลที่เที่ยงเป็นต้น ตัวแบบดังกล่าวได้แสดงไว้ในแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 การศึกษาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล

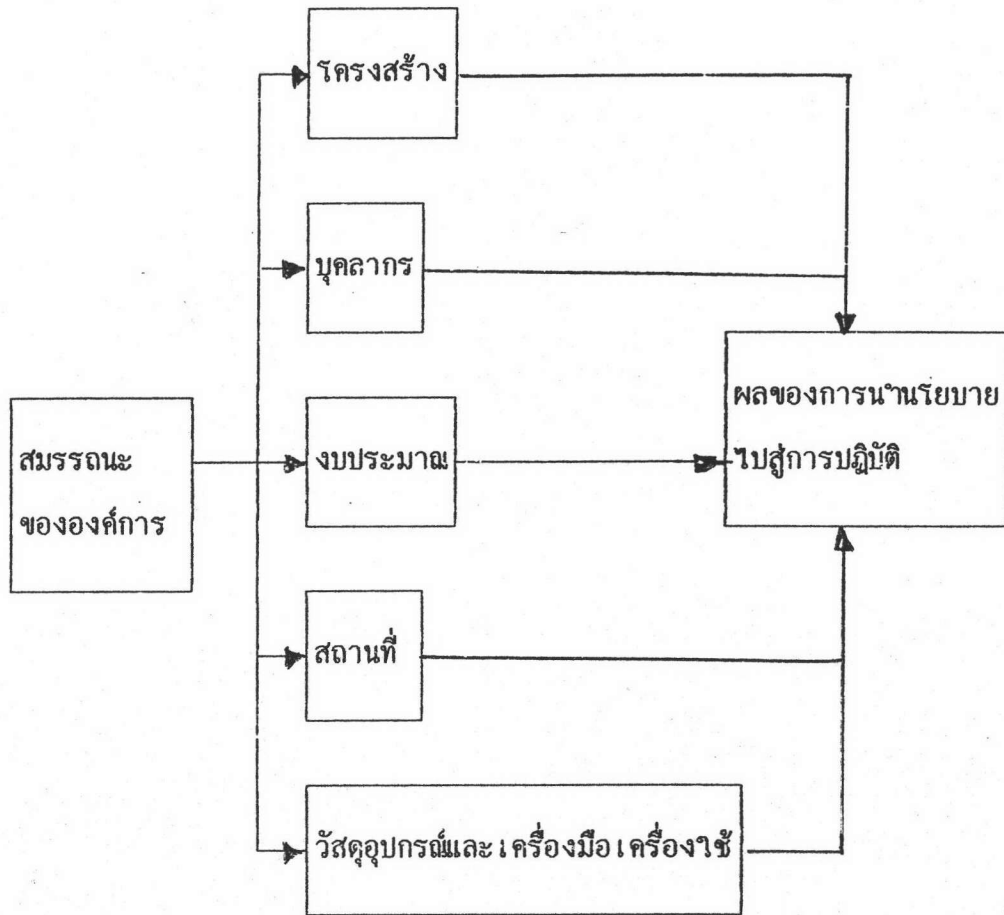

ที่มา : วรเดช จันทรศร "การบริหารการพัฒนา : การเปลี่ยนแปลงและทิศทาง" การบริหาร
การพัฒนา อุทัย เลาหวิเชียน บรรณาธิการ โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์ กรุงเทพฯ
2528.

ตัวแบบที่สอง   ตัวแบบทางด้านการจัดการ (management model)

ตัวแบบนี้ให้ความสำคัญที่สมรรถนะขององค์กร เพราะเชื่อว่าความสำเร็จของงานนั้น
นโยบายไปปฏิบัติย่อมขึ้นอยู่กับองค์กรที่รับผิดชอบในการนั้นนโยบายไปปฏิบัติว่ามีขีดความสามารถ
ที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด โครงสร้างขององค์กรต้องเหมาะสมบุคลากร
ที่ปฏิบัติงานในองค์กรต้องมีความรู้ความสามารถทั้งด้านการบริหาร และเทคนิคอย่างเพียงพอ นอก
จากนี้องค์กรยังจะต้องมีการวางแผนเตรียมการ หรือมีความพร้อมเป็นอย่างดีทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์
สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ และงบประมาณ ตัวแบบนี้จึงเป็นความพยายามที่จะมีการหาทางแก้ไข
อุปสรรค (หรือข้ออ้าง) ของการปฏิบัติตามแผนที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น การขาดเงินทุน การขาด
บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความล่าช้าในการสรรหามูลากร ความล่าช้าในการจัดตั้งระบบ
งานฝ่ายอำนวยการต่าง ๆ เป็นต้น ดังได้แสดงไว้ในแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 การศึกษาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทางด้านการจัดการ

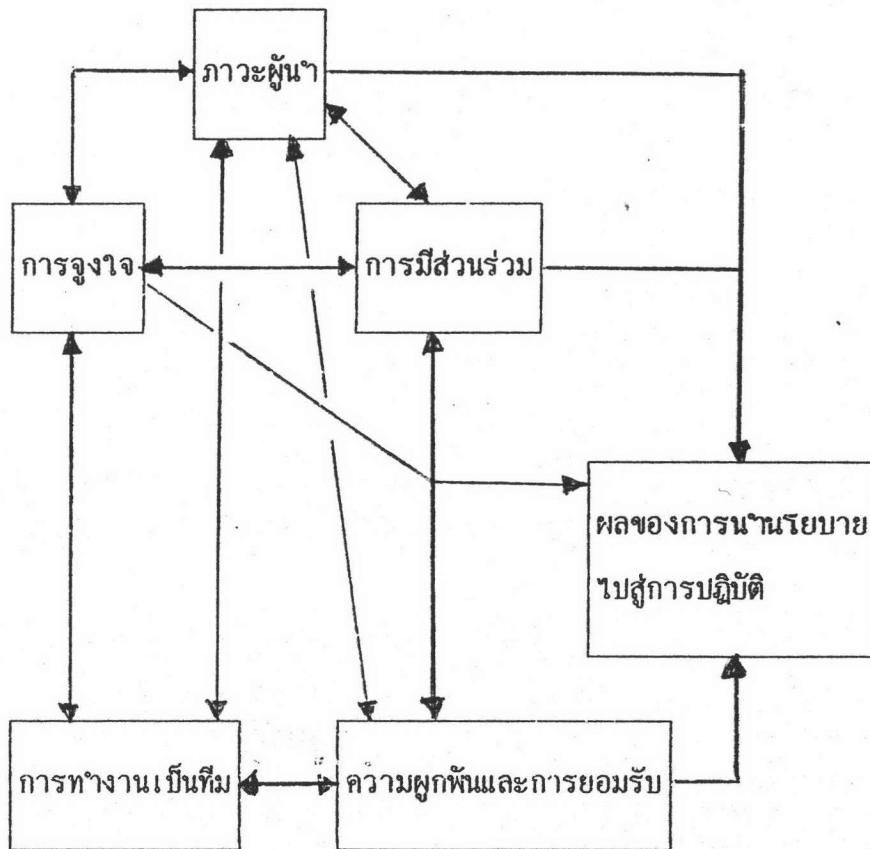

ที่มา : วรเดช จันทรศร, อ่างแก้ว

ตัวแบบที่ 3 ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์การ

เป็นการศึกษาปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติในแง่ของการสร้างความผูกพันและการยอมรับ เพื่อมุ่งสนองความต้องการทางจิตวิทยาและสังคมของมนุษย์ โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมขององค์การเป็นสำคัญ ภายใต้ฐานคติที่ว่าการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการดำเนินงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงน่าจะเป็นเรื่องของการจูงใจ การใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม การสร้างความผูกพันโดยวิธีการให้สมาชิกในองค์การมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการยอมรับ ตลอดจนการสร้างที่มงานมากกว่าการมุ่งการใช้การควบคุมหรือการใช้อำนาจ เป็นต้น ดังได้แสดงไว้ในแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 การศึกษาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์กร

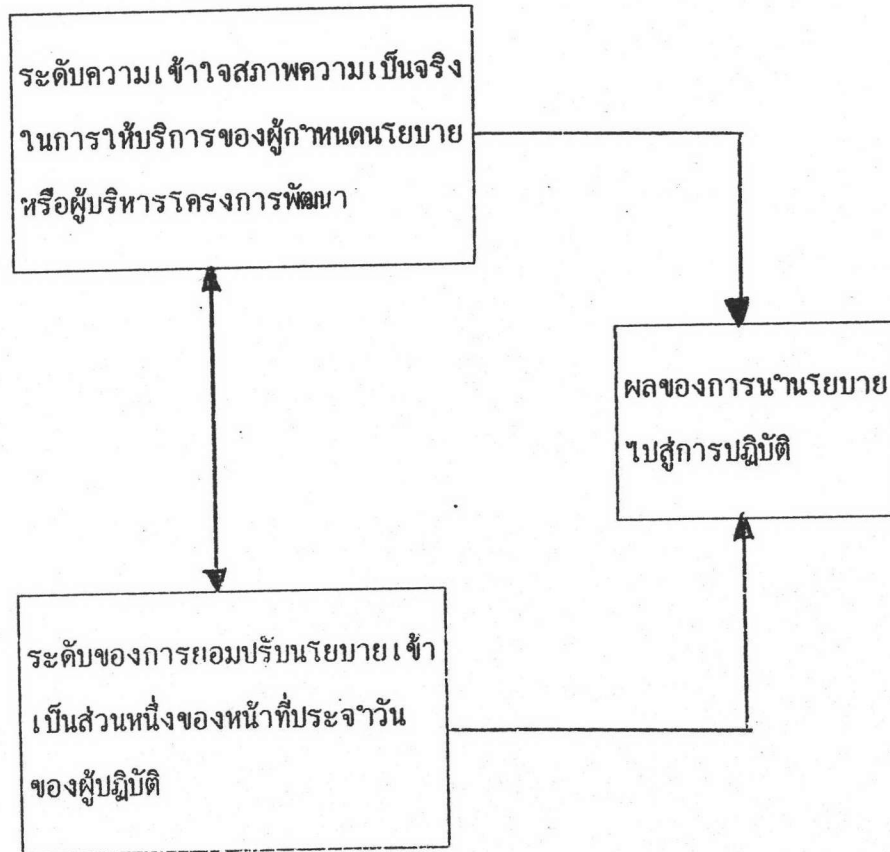

ที่มา : วรเดช จันทรศร, อ่างแก้ว

ตัวแบบที่สี่ ตัวแบบทางกระบวนการของระบบราชการ (bureaucratic processes model)

ตัวแบบนี้พัฒนามาจากนักสังคมวิทยาองค์กรที่พยายามจะสร้างกรอบการมองหาสภาพความเป็นจริง (social reality) ในองค์กร (Weick, 1979) ตัวแบบนี้เชื่อว่าอำนาจขององค์กรไม่ได้อยู่ที่ตำแหน่งทางรูปนัย (formal positions) ซึ่งได้แก่หัวหน้าองค์กร หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ ในทางตรงกันข้ามอำนาจที่แท้จริงอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในองค์กร ในทรรศนะนี้หมายความว่าสมาชิกขององค์กรทุกคนมีอำนาจในแง่ของการใช้วิจารณญาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าราชการที่มีหน้าที่ติดต่อกับประชาชนอย่างใกล้ชิด เรียกว่า "street-level bureaucrats" (Lipsky, 1976) สามารถใช้วิจารณญาณในการปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่อาจจะควบคุมได้ ดังนั้นนโยบายหรือโครงการใดที่มีผลกระทบหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันของข้าราชการเหล่านี้มักจะไร้ผล นอกเสียจากข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติจะยอมรับหรือปรับแนวทางของนโยบายเหล่านั้นเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ประจำวันของเขาเอง ดังนั้นการที่จะนำเทคนิคทางการบริหารหรือวิธีการพัฒนาใหม่ ๆ มาใช้ก็ดี การออกกฎระเบียบแบบแผนเพื่อหวังจะให้ข้าราชการที่รับผิดชอบในงานด้านการบริการประชาชนทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นก็ดี มักจะไร้ผล ฉะนั้นความล้มเหลวของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจึงไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องของการบริหารที่ขาดประสิทธิภาพ แต่ความล้มเหลวมักจะเกิดจากผู้กำหนดนโยบายหรือผู้บริหารโครงการพัฒนาที่ไม่เข้าใจว่า สภาพความเป็นจริงของการให้บริการเกิดขึ้นในลักษณะใดมากกว่า ดังได้แสดงไว้ในแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 การศึกษาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยอาศัยตัวแบบทางด้านกระบวนการของระบบราชการ

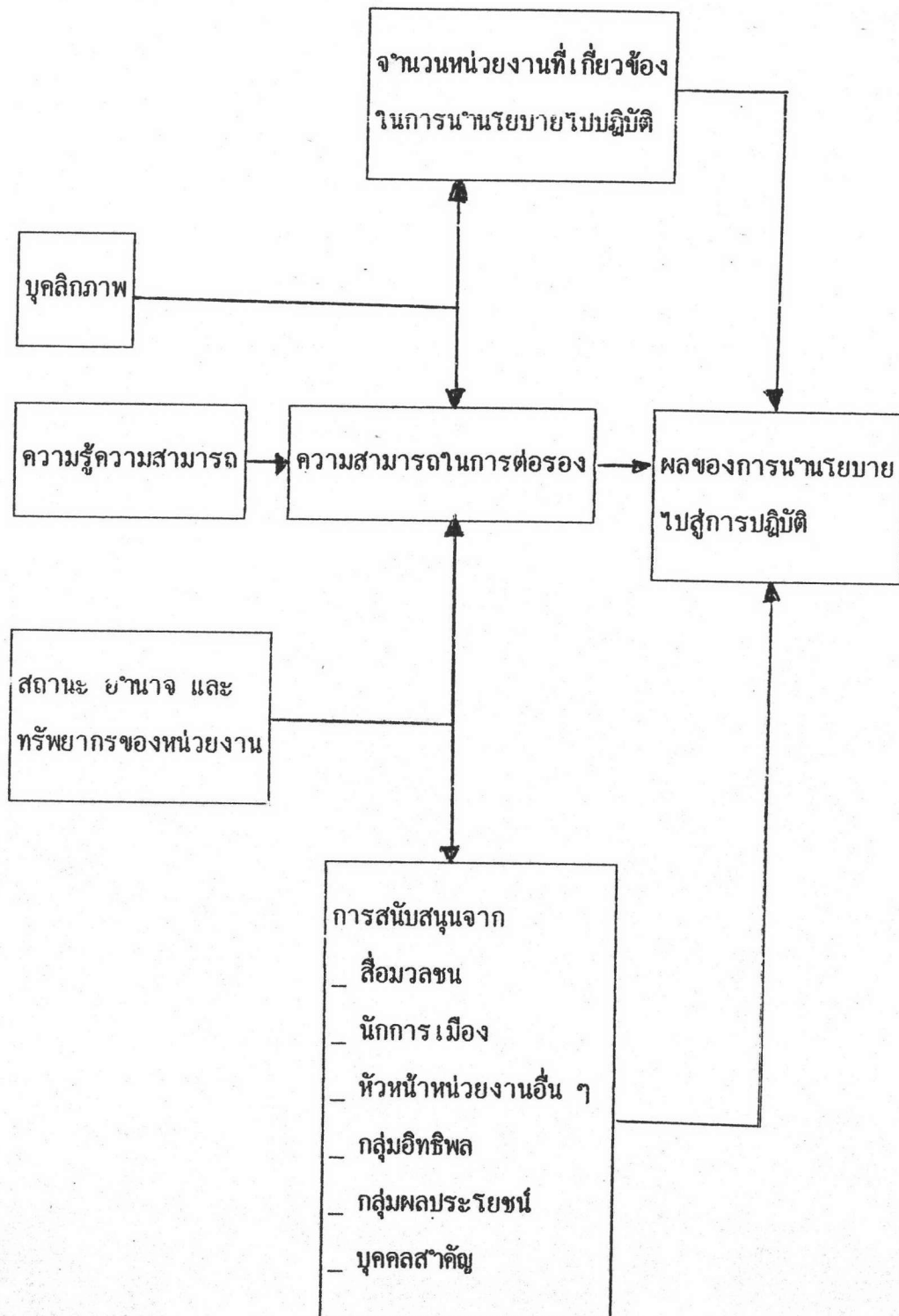
ที่มา : วรเดช จันทรร, อ้างแล้ว.

ตัวแบบที่ห้า ตัวแบบทางการเมือง (political model)

ตัวแบบนี้เชื่อว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเกิดจากความสามารถของผู้เล่น (players) หรือบุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์กร กลุ่มหรือสถาบัน และความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกองค์กร แนวคิดตามตัวแบบนี้เห็นว่า การสร้างความสมานฉันท์ (consensus) ภายใต้วิธีการของการมีส่วนร่วม (participation) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก ส่วนความขัดแย้ง (conflict) เป็นเรื่องธรรมดาที่มักจะเกิดขึ้นในองค์กรและระบบสังคมทั่วไป การที่จะหวังให้ทุกฝ่ายเห็นชอบและปฏิบัติตามนโยบายเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะนโยบายก็คือการเมืองซึ่งเป็นเรื่องของการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่สังคม ย่อมมีทั้งกลุ่มผู้ได้ประโยชน์และกลุ่มผู้เสียประโยชน์ ซึ่งจะต้องพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนไว้ ดังนั้นแนวความคิดตามแนวทางนี้ จึงเป็นเรื่องของการเผชิญหน้า การบริหารความขัดแย้ง การแสวงหาความสนับสนุน การโฆษณาชวนเชื่อ การรู้จักสร้างเงื่อนไข และหาข้อต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรทั้งระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติส่วนหนึ่งจึงอยู่ที่การเจรจา สถานะอำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่ของหน่วยงานในฐานะที่จะให้เป็นเครื่องมือต่อรองของบุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์กร (players) จำนวนหน่วยงานที่เข้าไปเกี่ยวข้อง การสนับสนุนจากนักการเมือง สื่อมวลชน หัวหน้าหน่วยงานอื่น ๆ กลุ่มอิทธิพลและผลประโยชน์ บุคคลสำคัญต่าง ๆ รวมตลอดถึงสภาพความแตกต่างทางด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ตลอดจนความชำนาญในการต่อรองของผู้เล่นแต่ละคนเป็นสำคัญ ดังได้แสดงไว้ในแผนภูมิที่ 7

แผนภูมิที่ 7 การศึกษาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทางการเมือง

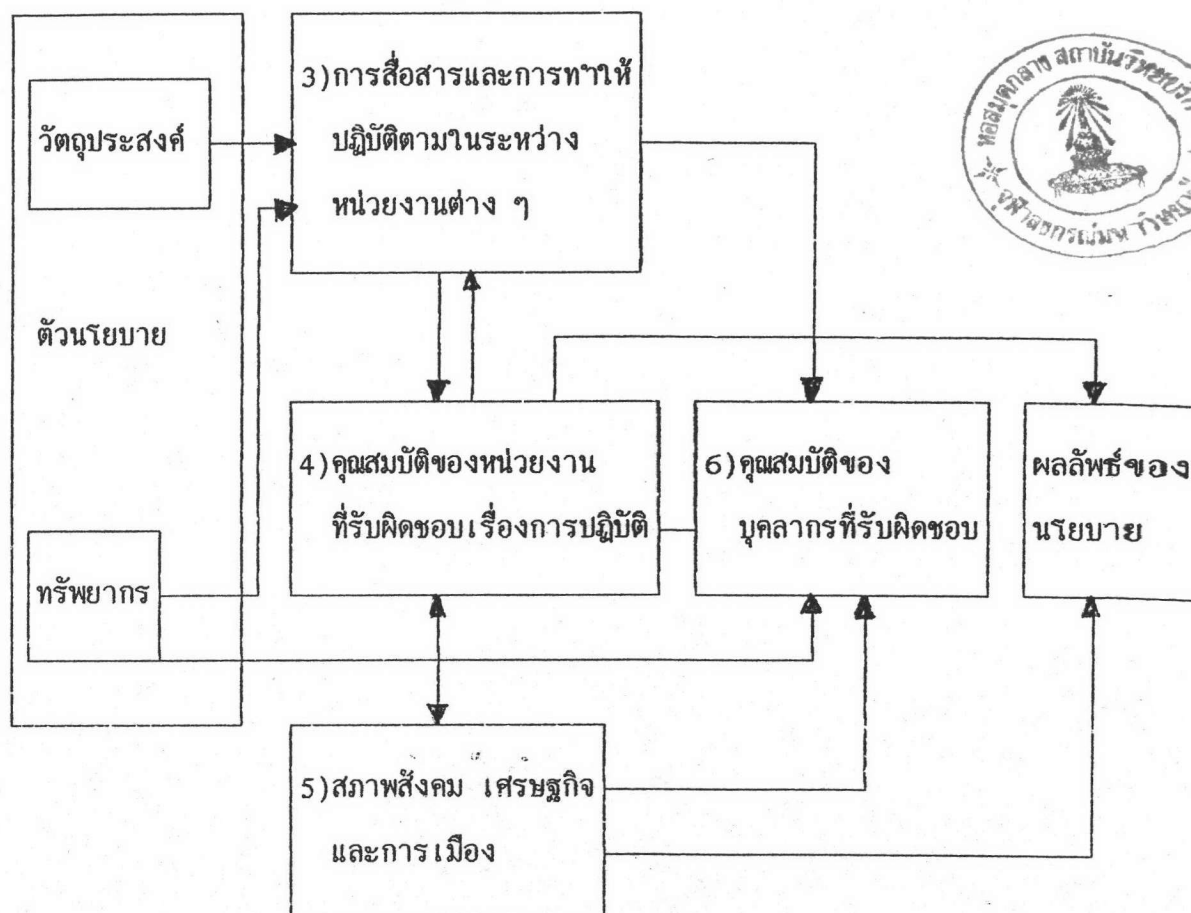
ที่มา : วรเดช จันทรศร, อ้างแล้ว.

ตัวแบบที่หก ตัวแบบทั่วไป (general model)

ตัวแบบนี้เป็นผลงานของ แวน มิเตอร์และแวน ฮอร์น (Van Meter and Van Horn) ซึ่งพัฒนากรอบการมองการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยอาศัยพื้นฐานความรู้จาก 3 แนวใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ ทฤษฎีองค์การ ผลกระทบของนโยบายสาธารณะ และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ แต่แนวความคิดที่มีอิทธิพลมากที่สุดและมีประโยชน์มากที่สุดต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ แนวความคิดแรก กล่าวคือ ทฤษฎีองค์การ หรือองค์การศาสตร์ ตัวแบบนี้แม้ว่าจะไม่ใช่การประสมผสานตัวแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 แนวทางเข้าด้วยกัน แต่กรอบของตัวแบบได้รวมตัวแปรของตัวแปรอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกันมากพอที่จะช่วยให้การศึกษาสภาพทั่วไปของปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ในลักษณะที่กว้างขวางกว่าตัวแบบอื่น ๆ แต่ไม่ได้หมายความว่าตัวแบบทั่วไปนี้จะสามารถวิเคราะห์เจาะลึกเฉพาะส่วนใดเท่ากับตัวแบบอื่น ๆ บางตัวแบบ

จากแนวคิดดังกล่าว แวน มิเตอร์ และ แวน ฮอร์น ได้เสนอกรอบการมองการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังแผนภูมิที่ 8

แผนภูมิที่ 8 ตัวแบบทั่วไปของการนำนโยบายไปปฏิบัติในทฤษฎีของแวน มิเตอร์ และ
แวน ฮอร์น

ที่มา : Donald s. Van Meter and Carl E. Van Horn, "The Policy Implementation Process : A Conceptual Framework," 1975, 108.

กรอบการมองเนื้อหาภายใต้กรอบถึงความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วยปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญ 6 ประการที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ (สุภชัย ยาวะประภาส, 2530 อ้างจาก Van Meter and Van Horn, 1975)

- (1) วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานของนโยบาย
- (2) ทรัพยากรนโยบาย
- (3) การสื่อสารและการทำให้ปฏิบัติตามนโยบายในระหว่างองค์การต่าง ๆ
- (4) คุณลักษณะของหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการปฏิบัติ
- (5) สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
- (6) คุณสมบัติของบุคคลที่รับผิดชอบ

ปัจจัยทั้ง 6 ประการดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานของนโยบาย ในการศึกษาว่าปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของนโยบายที่เกิดขึ้น สิ่งที่สำคัญสิ่งแรกก็คือจะต้องทำการแยกแยะให้ชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบายมีอะไรบ้าง ทั้งนี้วัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ใช้ประเมินความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นกรอบแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ วัตถุประสงค์เป็นส่วนขยายเป้าหมายรวมของนโยบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ง่ายต่อการเข้าใจ

2. ทรัพยากรนโยบาย นโยบายนอกจากจะมีวัตถุประสงค์และมาตรฐานที่กำหนดไว้ชัดเจนแล้ว จะต้องมีการระบุทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทรัพยากรในที่นี้หมายถึงทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ และงบประมาณรวมทั้งความคล่องตัวในการเบิกจ่ายงบประมาณ ไม่สามารถนำงบประมาณออกมาใช้ให้ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้การปฏิบัติตามนโยบายนั้นล้มเหลวได้

3. การสื่อสารและการทำให้ปฏิบัติตามนโยบายในระหว่างองค์การต่าง ๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รับผิดชอบในหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องมีข้อมูลและข่าวสารที่ตรงกันในเรื่องวัตถุประสงค์ของนโยบาย ดังนั้นการสื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติและระหว่างองค์การหรือหน่วยงานด้วยกันจึงมีความสำคัญมาก การสื่อสารที่ถูกต้อง รวดเร็วและต่อเนื่อง ตลอดจนไม่มีการปิดบังข่าวสารระหว่างกัน นอกจากนั้น การสื่อสารภายในหน่วยงานเดียวกันต้องมีประสิทธิภาพด้วย

4. คุณสมบัติของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีปัจจัยหลาย

ประการอันมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่

- 4.1 จำนวนบุคลากรและความสามารถของบุคลากรในหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 4.2 ระดับของการควบคุมตามลำดับชั้นบังคับบัญชาหน่วยงานย่อยต่าง ๆ ภายในหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 4.3 ทรัพยากรทางการเมืองของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น การสนับสนุนที่ได้รับจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ
- 4.4 ความสำคัญของหน่วยงานรับผิดชอบเอง
- 4.5 ระดับของการสื่อสารแบบเปิดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบรวมถึงการติดต่ออย่างเสรีระหว่างบุคลากรระดับเดียวกันและต่างระดับกัน
- 4.6 สายสัมพันธ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่หน่วยงานที่รับผิดชอบมีกับผู้กำหนดนโยบายในระดับต่าง ๆ

5. สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีผลหรืออิทธิพลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย แวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter and Van Horn) เสนอแนวคิดให้พิจารณาดังต่อไปนี้

- 5.1 ทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ในพื้นที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัตินั้น ๆ เพียงพอหรือไม่ที่จะช่วยผลักดันให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผล
- 5.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ ๆ ในเขตพื้นที่ดำเนินการนั้น
- 5.3 ประชาชนในเขตพื้นที่ดำเนินการมีความเห็นอย่างไรบ้างต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติและความเห็นดังกล่าวจริงจังก่าไหน
- 5.4 ผู้นำต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ดำเนินการเห็นด้วยหรือคัดค้านต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 5.5 ประชาชนในเขตพื้นที่ดำเนินการส่วนใหญ่ชมชอบพรรคการเมืองใด และพรรคการเมืองนั้นมีความเห็นอย่างไรต่อเรื่องนี้
- 5.6 กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มีการเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายนี้หรือไม่ อย่างไร

6. คุณสมบัติของบุคลากรที่รับผิดชอบ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ คุณสมบัติของบุคลากรที่รับผิดชอบนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะมีอิทธิพลหรือมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ คุณสมบัติดังกล่าวได้แก่

- 6.1 ความรู้ ความชำนาญทางเทคนิค และทักษะทางการเมือง
- 6.2 ทักษะของผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 6.3 ผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ
- 6.4 ค่านิยมของผู้ปฏิบัติ
- 6.5 อำนาจ ศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

เพรสแมน และ วิลดาฟสกี (Pressman and Wildavsky, 1979) ให้ความเห็นว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การนำไปปฏิบัติให้สำเร็จ การได้ผลผลิตออกมา ดังนั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงไม่ใช่การสร้างเงื่อนไขแต่แรกเริ่ม แต่เป็นการดำเนินงานภายหลัง หรืออาจกล่าวได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์กับการกระทำเพื่อให้บรรลุสิ่งที่มุ่งหวัง การวิเคราะห์การนำนโยบายในแนวนี้เป็นแนวทางการศึกษาที่ต้องการความรู้ความเข้าใจ ทั้งในด้านการเมือง โครงสร้างการบริหาร ระเบียบ กฎเกณฑ์ การจัดการ การงบประมาณ ตลอดจนการบริหารบุคคลและพฤติกรรมว่าได้รับผลผลิต (policy outputs) ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ตลอดจนมีผลกระทบ (policy-outcome) อะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงและวางแผนงานที่จะออกแบบนโยบายใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้บุคคลทั้งสองยังให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อบัณฑิตทางการเมือง (political factors) ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์ การขัดแย้งระหว่างหน่วยงานปฏิบัติ หน่วยงานเอกชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องและผลกระทบต่อการปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลากหลายและหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงมักจะมีประสพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้ที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายมิได้คำนึงถึงไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับรายละเอียดของวิธีการ ดังนั้นเขาจึงเสนอความคิดว่าการกำหนดควรพิจารณาให้ละเอียดและครอบคลุมถึงสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนควรจะได้พิจารณาล่วงหน้าถึงโครงสร้างการบริหาร เช่น การวินิจฉัยสั่งการ หรือการตัดสินใจ ในทฤษฎีของเพรสแมน และ วิลดาฟสกี หัวใจของการนำนโยบายไปปฏิบัติอยู่ที่จำนวนจุดตัดสินใจและผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละจุดเหล่านั้น เพราะเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้บุคคล

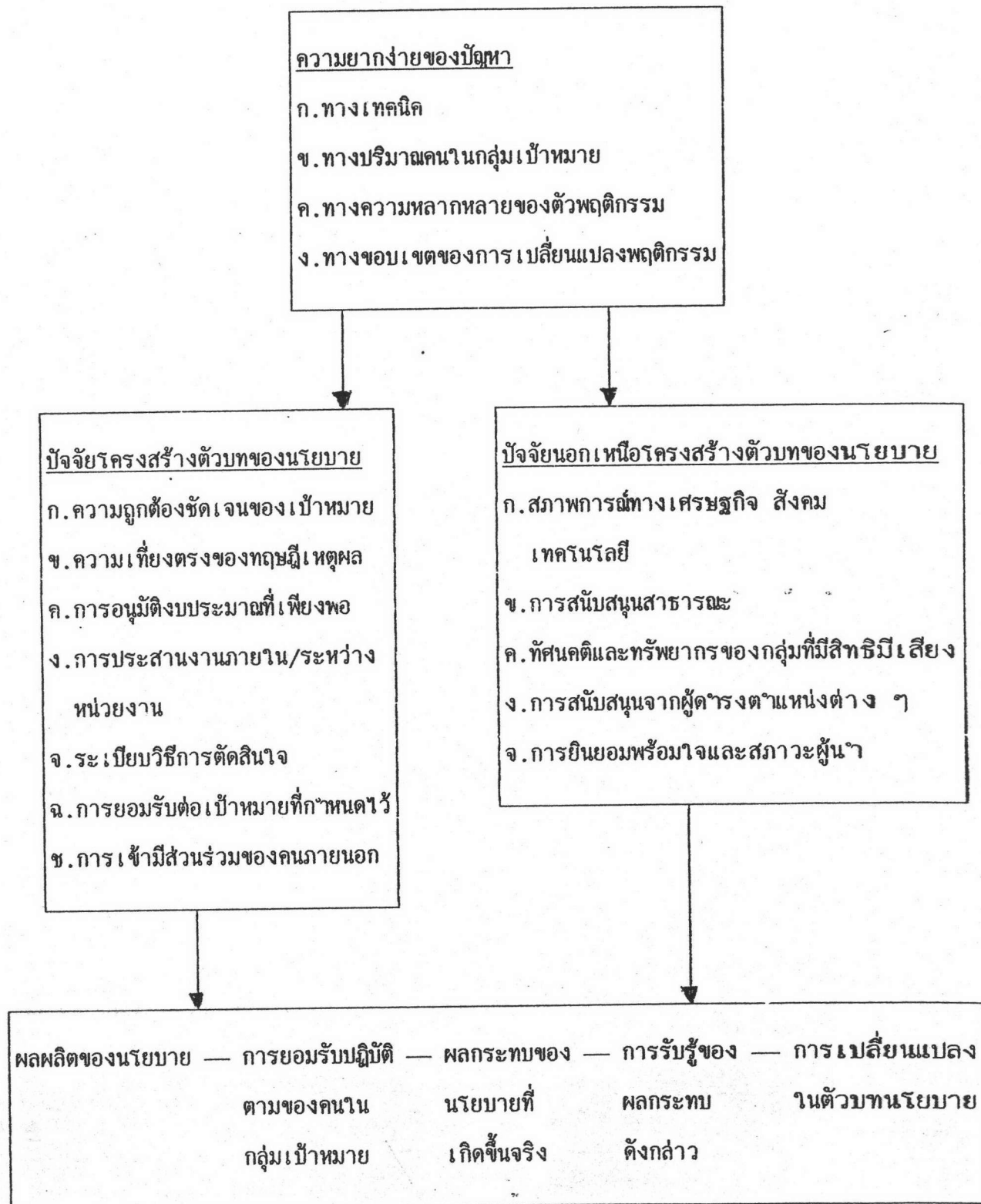
ทั้งสองยังพบว่าขั้นตอนในการทำงานยิ่งมีมาก อุปสรรคและปัญหาที่ไม่ได้คาดการณ์ ก็จะมีเพิ่มขึ้น เป็นทวีคูณ ฉะนั้นหากเป็นไปได้ผู้กำหนดนโยบายและนักวางแผนจึงน่าจะลดจำนวนขั้นตอนลงให้น้อยที่สุด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน การดำเนินการบ่งสลับซับซ้อนเพียงใด โอกาสที่จะเกิดปัญหาอุปสรรคที่ไม่คาดคิดก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นเท่านั้น ทาาทำงานไม่บรรลุผลสำเร็จ (สุจิตรา บุญรัตนพันธุ์, 2531 อ้างจาก pressman and Wildavsky, 1979)

แมชมาเนียน และซาบาเทียร์ (Mazmanian and Sabatier, 1983) ให้ความหมายของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติว่าเป็นกระบวนการในการนำเอานโยบายพื้นฐานทั่วไปมาดำเนินการให้ลุล่วงไป นโยบายพื้นฐานอาจอยู่ในรูปของกฎหมาย คำพิพากษาของศาล คำสั่งของรัฐบาล หรือมติของคณะรัฐมนตรีก็ได้ บุคคลทั้งสองได้ผสมผสานแนวความคิดทางตัวบทกฎหมาย ทางการจัดการ และทางการเมือง เพื่อสร้างแบบจำลองเชิงเหตุผลของการวิเคราะห์การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นลำดับขั้น โดยได้ทำการแยกแยะกลุ่มตัวแปรอิสระต่าง ๆ อันประกอบด้วย ความยากง่ายของปัญหาที่เผชิญอยู่ ปัจจัยนอกเหนือโครงสร้างตัวบทนโยบาย และปัจจัยโครงสร้างตัวบทของนโยบายที่จะมีผลกระทบต่อกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นตัวแปรตามซึ่งสามารถวัดดูได้จากผลผลิตนโยบายจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำเอานโยบายไปปฏิบัติจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและกำลังคนที่มีคุณภาพตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ หรือไม่ นโยบายที่จะประสบความสำเร็จมักเป็นนโยบายที่มอบหมายให้แก่หน่วยงานที่มีอยู่แล้วหรือเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ซึ่งได้รับแรงผลักดันของกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจขณะนั้น นอกจากนี้จากใจความจุดตัดสินใจของนโยบายต่าง ๆ ย่อมมีมากน้อยต่างกัน ยิ่งจำนวนจุดตัดสินใจมีมากเท่าใด ความล่าช้าในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติก็ย่อมมีมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่พาดันนโยบายของรัฐบาลกลางมักประสบปัญหามากกว่ารัฐบาลส่วนท้องถิ่นและสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จ หรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติก็คือ ความยากง่ายของปัญหาที่เผชิญซึ่งผู้กำหนดนโยบายควรที่จะให้ความสนใจก่อนที่จะออกนโยบาย ปัจจัยต่าง ๆ มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ดังได้แสดงในแผนภูมิที่ 9

แผนภูมิที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ อันมีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ที่มา : D.A. Magmanian & P.A. Sabatier, Implementation & Public Policy,
(glenview, 111. Scott, Foreman & Company, 1983), 22.

วอลเตอร์ วิลเลียมส์ (Walter Williams, 1975) ให้ความหมายของการนํานโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นกระบวนการที่บุคคล กลุ่มคน หน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย จะใช้ความสามารถทรัพยากรทั้งหมด ในการบริหารเพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ เขามีความเห็นต่อไปว่า การศึกษาเรื่องการนํานโยบายไปปฏิบัติเป็นจุดอ่อนที่สุดในกระบวนการศึกษานโยบายสาธารณะโดยมิให้มีการระบุลักษณะความสัมพันธ์ในรายละเอียดระหว่างปัจจัยทางด้านเทคนิคด้านการบริหารงาน และด้านการเมือง เพื่อจะให้เกิดความรู้ความเข้าใจว่าความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ชนิดใดจึงจะนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เขาจึงเสนอว่าการพิจารณาในเรื่องการนํานโยบายไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ล่วงหน้าตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์นโยบายให้ต้องแท้ เช่น ความหมาย ต้องมีความชัดเจนเจาะจง และสมเหตุสมผล เพื่อจัดความกำกวมอันจะเป็นบ่อเกิดของปัญหาในการปฏิบัติงานต่อไป
2. วิเคราะห์ความพร้อมขององค์กรในเรื่องบุคลากร การบริหารงาน
3. กำหนดรูปแบบการจัดการและการบริหารงาน รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่พึงต้องมี เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ ตลอดจนการจัดระบบข้อมูลและระบบข่าวสารป้อนกลับ (feed back)

ส่วนเนระหว่างการทำงานควรมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้ทราบว่างานที่ปฏิบัตินั้นสอดคล้องกับเป้าหมายมากน้อยเพียงใด หากเกิดปัญหาหรืออุปสรรคจะได้รับแก้ไขให้ตรงจุดและทันการ

เอ็ดเวิร์ดส์ และชาร์แกนสกี (Edwards and Sharkansky, 1979) อธิบายว่าการศึกษาการนํานโยบายไปปฏิบัติ ก็คือการศึกษากระบวนการนั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากข้าราชการคือผู้ที่คุมกำลังคน งบประมาณ วัสดุและครุภัณฑ์ และอำนาจทางกฎหมายของรัฐบาล ข้าราชการเป็นกลุ่มเดียวที่ได้รับมอบอำนาจในการนํานโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติจากทั้งองค์กรฝ่ายบริหาร ตุลาการ และนิติบัญญัติ ความสำคัญของหน่วยงานราชการที่เป็นหัวใจของกระบวนการนํานโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติว่ามีส่วนกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายอย่างไร

ในเรื่องนี้บุคคลทั้งสองได้เสนอแนวความคิดว่าปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ
 อย่างมีประสิทธิภาพที่สำคัญมี 5 ประการ คือ

- (1) การติดต่อสื่อสาร (communication)
- (2) ทรัพยากร (resources) และอำนาจในการจัดสรรทรัพยากร
- (3) ภูมิหลังและค่านิยมของผู้ปฏิบัติ (disposition of implementators)
- (4) โครงสร้างของระบบราชการ (bureaucratic structure) และขั้นตอน
 มาตรฐานในการทำงาน (standars operating procedures)
- (5) การติดตามตรวจตรา (follow - up)

1. การติดต่อข่าวสาร เป็นปัจจัยแรกที่จะทำให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ บุคคลต่าง ๆ ที่รับผิดชอบต้องรู้หน้าที่และบทบาทของตนเองว่า
 จะต้องทำอะไรบ้าง เมื่อไร และอย่างไร การสั่งงานต้องสั่งให้ตรงจุด ชัดเจนไม่คลุมเครือ
 และต้องถูกต้อง อีกทั้งจะต้องไม่ขัดแย้งกับคำสั่งอื่น

2. ทรัพยากร เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนำนโยบายไปสู่การ
 ปฏิบัติ การมีทรัพยากรที่สมบูรณ์และเพียงพอย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ
 ทรัพยากรเหล่านี้ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ตลอดจนเครื่องมือ
 อำนวยความสะดวกต่าง ๆ และต้องมีความคล่องตัวที่จะใช้

3. ภูมิหลังและค่านิยมของผู้ปฏิบัติ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติ เป็น
 กลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะบันดาลให้นโยบายหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จหรือล้ม
 เหลว ทั้งนี้เพราะผู้ปฏิบัติมีอิสระในการใช้ดุลยพินิจและตัดสินใจ จึงเป็นการเปิดช่องทางให้ผู้
 ปฏิบัติมีโอกาที่จะบิดเบือนเจตนารมณ์ของนโยบายได้ เช่น เลือกปฏิบัติเฉพาะคำสั่งหรือข้อบังคับ
 ที่ไม่ขัดกับความรู้สึกค่านิยมและผลประโยชน์ส่วนตัว หรือไม่เห็นด้วยกับคำสั่งหรือข้อปฏิบัติใด อาจ
 บิดเบือนคำสั่งหรือข้อปฏิบัตินั้น ทำให้ผลลัพธ์ที่ออกมาต่างกับเจตนารมณ์เดิมของนโยบาย นอกจากนี้
 นี้ผู้ปฏิบัติส่วนมากมักมีความรู้สึกว่าคุณมีความรู้ในเรื่องที่ตนรับผิดชอบมากกว่าใครอื่น บางครั้งถ้า
 เห็นว่านโยบายไม่สอดคล้องกับที่ตนคิดอาจปฏิบัติงานเป็นปรปักษ์กับนโยบายเลยก็เป็นไปได้

4. โครงสร้างของระบบราชการและขั้นตอนมาตรฐานในการทำงาน ปัจจัยนี้นับ
 ว่ามีความสำคัญปัจจัยหนึ่งในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพราะเป็นกรอบที่คอยกำกับมิให้ข้าราชการ
 ตาเนินงานออกนอกกลุ่มนอกทางและเป็นกลไกที่ช่วยให้ข้าราชการสามารถจัดการกับปัญหาและกิจการ
 ทั้งหลายที่รับผิดชอบโดยไม่ต้องหยุดคิดและวิเคราะห์เพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน เพราะวิธี

การทำงานถูกกำหนดเป็นขั้นตอนตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา ประกอบไปด้วยกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของทางราชการ ดังนั้นถ้ากฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และขั้นตอนการปฏิบัติงานตลอดจนลำดับชั้น การบังคับบัญชามีจำนวนมากและขาดความยืดหยุ่น ย่อมทำให้เกิดปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้

5. การติดตามตรวจตรา การนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการที่กล่าวมาแล้ว การติดตามผลการทำงานก็นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากปัจจัยหนึ่งเช่นกัน ผู้รับผิดชอบระดับสูงควรหมั่นตรวจตราติดตามการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอว่างานที่ได้มอบหมายไปนั้นดำเนินไปได้ผลมากน้อยเพียงใด มีอุปสรรค และปัญหาอะไรบ้างเพื่อที่จะได้แก้ไขให้ลุล่วงไป การไม่ติดตามผลอย่างสม่ำเสมออาจก่อให้เกิดผลเสียหายต่อนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ

โดยสรุปจากการศึกษาแนวความคิดของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสังเคราะห์แนวความคิดอันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อันนำไปสู่การตั้งสมมุติฐานเพื่อนำไปทดสอบและตอบปัญหาการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ตัวนโยบาย ผู้วิจัยนำแนวคิดมาจากตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational model) ของวอร์เดซ จันทรศร ที่เน้นประสิทธิภาพในการวางแผนและการควบคุมที่ยึดหลักเหตุผลหรือเน้นที่วัตถุประสงค์เป็นแนวทาง ซึ่งตัวนโยบายต้องมีความชัดเจน เจาะจงและสมเหตุสมผล เพื่อจัดความกำกวม อันจะเป็นบ่อเกิดของปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ
2. สมรรถนะขององค์การ ผู้วิจัยนำแนวคิดจากตัวแบบทางการจัดการ (Management model) ของวอร์เดซ จันทรศร ที่ทำให้ความสนใจที่สมรรถนะขององค์การ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับองค์การที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น โครงสร้างขององค์การ ความพอเพียงของทรัพยากร บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ ระบบข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น
3. ภาวะผู้นำขององค์การ ผู้วิจัยนำแนวคิดจากตัวแบบทางการพัฒนาองค์การของ วอร์เดซ จันทรศร ที่เน้นการสร้าง ความผูกพันและการยอมรับเพื่อมุ่งสนองความต้องการทางจิตวิทยาและสังคมของมนุษย์ โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมขององค์การเป็นสำคัญ ภายใต้ฐานคติที่ว่า

การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการทํางานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ อันมีผลต่อความสำเร็จในการนํา
นโยบายไปปฏิบัติ

4. ทัศนคติของผู้นํานโยบายไปปฏิบัติ ผู้วิจัยนำแนวคิดจากตัวแบบทางกระบวนการ
การของระบบราชการ (Bureaucratic Processes Model) ของวอร์เดซ จันทรศร
ที่เชื่อว่าอำนาจขององค์กรไม่ได้อยู่ที่ตำแหน่งทางรูปนัย (Formal positions) ซึ่งได้แก่
หัวหน้าองค์กร หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะในทางตรงกันข้าม อำนาจที่แท้จริงอยู่กระจัด
กระจายทั่วไปในองค์กร ดังนั้น ผู้ที่ปฏิบัติตนตามองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นกลุ่มบุคคล
ที่มีความสำคัญ ที่จะมืผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย

สรุป ในบทที่ 2 ผู้วิจัยได้นำเสนอ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความหมายของนโยบาย
สาธารณะ ขั้นตอนของการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการนํานโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยเน้น
หัวข้อการนํานโยบายไปปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ครอบคลุมถึงตัวแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การ
บรรลุวัตถุประสงค์ของการนํานโยบายไปปฏิบัติ อาทิ ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล ตัวแบบเน้นการ
จัดการ ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร ตัวแบบทางกระบวนการของระบบราชการ ตัวแบบทาง
การเมือง และตัวแบบทั่วไป